

Gamle Minder fra Tilsted Sogn.

Optegnede af P. P. Smidt.

Tilsted Sogn består af to Byer, den større Kirkeby *Tilsted* og den mindre *Silstrup*. Den sidste talte oprindeligt 6 Gårde, som endnu 1860 lå samlede i en Klynge, men siden til Dels er udparcellerede og udflyttede, hvorved Byens oprindelige Præg er udvisket. På den til *Silstrup* hørende Del af en mellem Byerne beliggende Udmærket ”*Pil*” (udtales med langt i), har der været en nu næsten forsvunden Høj, *Kællinghøj*, hvor Heksene ”*Fils Kællinger*” i gamle Dage havde deres Tumleplads. Et lille Vandløb, som gennemstrømmer *Fil*, løber gennem *Tilsted*. Gårdene og Husene har her ligget langs *Bækken*, som *Perler* på en *Snor*, og *Udskiftningen* gjorde ingen *Forandring* deri. Ingen ønskede at flytte ud, og så fik hver en *Lod*, der var smal til at begynde med og siden blev bredere og bredere jo længere man kom fra Gårdene. I sidste Halvdel af forrige Århundrede blev dog efterhånden Gårdene delte og tildels flyttede ud på *Marken*, men Byens oprindelige Form er alligevel tildels bevaret endnu. *Bækken* har vel nok tidligere været mere vandførende end nu; thi ved Byens *Nordende*, hvor den gennem et lavt *Drag* flyder *Syd* om Gården *Torp* og under Navn af *Dragsbæk* udmunder i *Limfjorden*, ligger en *Gård*, der kaldes *Tilsted Mølle*, formodentlig fordi der i ældre Tid har været en lille *Vandmølle*.

1. Laurits Kristensen.

Omkring ved Midten af det 18. Århundrede boede *Jens Østergård Lauritsen* på Gården Matr. Nr. 8 i *Tilsted*. Han var *Fæster* til ”*Søndergård*” i samme *By*, og *Herskabet* var *Niels Edwardsen*¹⁾ og hans *Kone*, *Ellen Ton*; sidstnævnte var nok den styrende. I øvrigt var vistnok det meste af *Tilsted By* *Fæste* til samme *Herskab*, der selv var *Bønderfolk* og kun adskilte sig fra den øvrige *Befolkning* ved *Magt* og *Rigdom*. *Ellen Ton* havde en *Søster*, der sad i stor *Fattigdom* på en af *Fæstegårdene* i *Byen*. Det lader til, at *Fru Ellen* har kørt sine *Fæstere* i *stramme Tøjler* og efter *Evne* har efterlignet de ”*andre Herremænd*”. Hun havde nu udset en *Kone* til *Jens Lauritsens Søn*, *Laurits Kristensen*, som var født 1760, men da hans *Ønsker* ikke gik i den *Retning*, solgte *Ellen Ton* den unge *Karl* til de ”*gevorbnede*”; det var jo ikke sjældent i de

Tider, at en *Karl* blev straffet ved at skulle ”*springe Soldat*”. Så flygtede *Laurits* til *Holsten*, hvor han først tjente som *Murerhåndlanger*, men senere kom til at trække med *Heste* for en *Hestehandler*. Derved lærte han at omgås *Heste* og fik særlig med *Hingste* at gøre, ligesom han i det hele trivedes vel og tjente gode *Penge*.

I *Tilsted* boede den *Gang* en *Husmand* ved Navn *Poul Ilder*, der lod sig leje til at drive *Stude* til *Holsten*. Når han rejste hjem til *Thy*, havde han *Brev* med fra *Laurits* til *Faderen*, og på den *Måde* holdtes *Forbindelsen* med *Hjemmet* vedlige. Siden fik *Faderen* købt et *Fripas*, så nu kunde *Laurits* vende hjem, *Hjemmet* blev købt af *Ellen Ton*, og *Faderen* blev *Selvejer*. *Sønnen* må vel så snart have fået *Skøde* på *Ejendommen*, thi den 15. *Marts* 1792 blev han *troløvet* i ”*sit eget Hus*” med en *Pige* fra *Sjørring*, og de holdt *Bryllup* d. 30. *Marts*.

Få *År* i *Forvejen* var *Stavnsbåndet* blevet løst, og snart kom *Udskiftningen*. *Laurits* fik som de andre sin *Part*, men desuden en *fraliggende Lod*, på hvilken der siden er bygget en *Gård*. Og *Grunden* til, at *Laurits* efter sit eget *Ønske* fik denne *Udlod* var ret mærkelig. Han havde som før bemærket *passet Hingste* i sin *Udlændighed*, det ønskede han at *vedblive* med i *Hjemmet*, og da den omtalte noget *afsides liggende Udmærket* efter hans *Mening* egnede sig godt til at græsse *Hingste* på, forlangte og fik han den. At hans *Hingstehold* har været påskønnet fremgår af, at *Regeringen* *tilstillede* ham en *Sølvmedalje* som *Anerkendelse*. Den gemmes på *Gården*, er meget stor og vejer 53 *Kvint*. *Laurits* måtte vælge mellem den og 8 *Specier*, men han var *forstandig* og *ærekær* nok til at vælge *Medaljen*.

En *Sønnesøn* af *Laurits Kristensen*, som i en længere *Årrække* beboede sine *Forfædres Gård* i *Tilsted*, og som nu er en gammel *Mand*, er min *Hjemmelsmand* til det her meddelte. Han er nu den eneste, der kan fortælle om gamle *Tider*. Der kom i hans *Barndom* mange *Folk* i hans *Hjem*. *Bymændene* sad da og talte om gamle *Tilstande* og *Begivenheder*, og *Drengen* sad og hørte opmærksomt efter.

2. ”Mads Kusks hul”

Den sidste *Herremand* på *Todbøl*, *Kammerherre Føns*, havde *Fæstegods* i *Silstrup* og solgte i 1801 ”*Østergård*” til *Jens Østergård*, som havde *Gården* i *Fæste*. Samme *Herremand* havde en *Kusk* ved Navn *Mads*, som jævnlig kørte til *Thisted* i sin *Husbonds Ærinde*. Ved en sådan *Lejlighed* var han en *Gang* *bleven svirende* og *Folk* var *betænkelige* ved at lade ham køre hjem ad *Datidens* *dårlige Veje* og i

¹⁾ Niels Edwardsen (Galtrup) fra *Tingstrup* tog ²⁰/₂ 1779 *Borgerskab* som *Købmand* i *Thisted*. Han døde 1792, 72 *År* gammel, og blev begravet på *Thisted Kirkegård*. Hans *Enke Ellen Kristensdatter Ton*, boede efter hans *Død* i *Tilsted*, hvor hun døde 1805, 66½ *År*, og blev begravet der.

Mørke, men Mads forsikrede, at han kendte Vejen så godt, at han kunde køre den med tilbundne Øjne. Det gik dog galt. Vejen til Todbøl gik den Gang Østen om Bavnehøj (mellem Tilsted By og den nuværende Landevej) og over Tviskær, hvor Mads den Aften styrede Skuden ud i et af de vandfyldte Huller. Vognen blev i Hullet, men Hestene sled sig løs og stod næste Morgen i min Hjemmelsmands Gård, hvad hans Fader, Laurits Kristensens Søn, mindedes at have set som lille Dreng. Mads var bleven på Valpladsen; han var druknet, og "Mads Kusks Hul" bærer endnu Navn efter ham.

3 Stellehøj

Med det Navn benævntes tidligere en nu udjævnet Gravhøj ved Oddesunds Landevejen, Syd for Tilstedvejen. Navnet har den nok fået af en trist Begivenhed, idet en Pige fra Dragsbæk, der havde dræbt sit Barn, blev henrettet og stejlet på Højen.

Min Hjemmelsmand tog sig en Gang for med en Karls Hjælp at grave i den; men da han fandt et Menneskehoved i Højens øverste Del, antog han det for Pigens og lovede sig selv, at han aldrig mere skulde grave på slige Steder.

4. Et Sagn.

Til Søndergård i Tilsted knyttes Sagnet om, at den Velstand, der, så længe nogen kan mindes, har rådet i Gården, hidrører fra følgende Tildragelse: Da Pigen en Dag havde travlt med at bage og netop var ved at tage Brød af Ovn, kom en Rytter gennem Bryggerset med en Hund efter sig. Pigen tog da en Kage og kastede den for Hunden, hvorpå Rytteren sagde, at der aldrig skulde blive Fattigdom i Søndergård, og da han red bort, lod han sin Hest tabe en Guldsko.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1920, side 187-190)